

ISSN 1335-664X

2/2001

**OBČASNÍK KNIHOVNÍKOV
BRATISLAVSKÉHO KRAJA 2/01**
(bulletín Krajskej pobočky
Spolku slovenských knihovníkov
Bratislavského kraja)

**VYDAVATEĽ
TLAČ A REDAKCIA**
Knížnica Ružinov
Tomášikova 25
821 01 Bratislava
Tel: 02/44 45 47 04
Fax: 02/44 45 60 36
E-mail: kniznica@gtsi.sk

**MIESTO
A ROK VYDANIA**
Bratislava 2001

TYP PÍSMO
Grenoble CE

NÁKLAD
200 výtlačkov

**ZODPOVEDNÝ
REDAKTOR**
PhDr. Darina Horáková

**REDAKČNÁ
UZÁVIERKA**
12. 11. 2001

VÝKONNÝ REDAKTOR
(aj DTP)
Mgr. Peter Kuzma

REDAKČNÁ RADA
PhDr. I. Segešová
(predseda)
PhDr. D. Horáková
PhDr. M. Žuffová
Ing. A. Chrenka
Mgr. P. Kuzma

KNIŽNICA RUŽINOV BRATISLAVA

ISSN 1335-664X

**OBČASNÍK
KNIHOVNÍKOV
BRATISLAVSKÉHO
KRAJA**

Ročník 2

Rok 2001

Číslo 2

O B S A H

- 1. Úvodom (5)**
- 2. Dušan Lechner: Zvláštny rok? (6)**
- 3. Ľubica Segešová: Prehľad činnosti Krajskej pobočky SSK Bratislavského kraja (9)**
- 4. Marta Žilová: Knižnica v službách medicíny (13)**
- 5. Helena Pangráčová: Slovenská pedagogická knižnica 45 ročná (19)**
- 6. Ľubica Segešová: Životné jubileum Viery Achbergerovej (25)**
- 7. Darina Horáková: Cena Infóra 2001 pre Knižnicu (26)**
- 8. Eugen Mešša: Čitateľský tábor krajanov zo slovenských gymnázií v zahraničí (28)**
- 9. Iveta Šimkovičová: Byť knihovníkom je diagnóza (33)**
- 10. Peter Kuzma: Našej katedre... (35)**
- 11. Čo nám vrta v hlave... (37)**

ÚVODOM

(alebo opakovanie je matkou múdrosti?)

Vďaka všetkým, ktorí dodali príspevok do nášho druhého čísla Občasníka v tomto roku. Obrátili sme sa na tie knižnice a osobnosti, u ktorých sme predpokladali, že by mohli a mali prispieť svojou troškou do mlyna. Tí, ktorí z rôznych subjektívnych a objektívnych dôvodov nestihli, alebo sa dodatočne rozhodnú, majú možnosť tak urobiť do čísla 1/2002.

Stále nám chýbajú námety, podklady a materiály, ktoré by prezentovali vás, členov spolku, ale aj vaše inštitúcie ani nie tak v rovine vedecko-informačnej a odbornej (na to sú iné miesta, príležitosti a periodiká, ktoré všetci poznáme), ale skôr v inom - „odfahčenom“ slova zmysle.

Zaujímavosti, udalosti, kuriozity, postavy i postavičky a akékoľvek iné nevšednosti, či už z histórie, alebo súčasnosti sú tým žiadaným prameňom, ktorý by určite osviežil náš spoločný Občasník. Aspoň občas. Víťaný by bol tiež dúšok živej vody v podobe úvahy, zamyslenia sa, glosy, či azda aj akejsi eseje...

Ja viem, že sa opakujem, ale o to práve ide. Nabádam a tlačím členskú základňu ku stene, aj keď viem, že je v presile. Nebojte sa, aj tak vás neprevalcujem. Ale je toľko krásnych vecí okolo nás, ktoré by stáli za to, že sa o nich zmieniť. Alebo všetko je v poriadku a teda niet o čom písať?

Vraví sa, že humor je koreňom života. Mimochodom, počuli ste o tom, že „slovenskí knihovníci sú s dopadom reformy verejnej správy spokojní, prechod kompetencií by sa mal udiť podľa ich predstáv. Na svojom zasadnutí to konštatovali predstavitelia ústrednej knižničnej rady v Martine.“ Toľko citát. Prečítali sme si to v Sme dňa 25. 10 2001. Nech už ide o pohľad redakcie, počín tlačiarenského škriatka, alebo samotných knihovníkov, je to úsmevné konštatovanie.

Vždy som obdivoval ľudí, ktorým bolo všetko jasné, so všetkým boli spokojní a veci, zložité už svojou podstatou, považovali za samozrejme a už vyriešené. Obdivoval preto, lebo ja taký nie som. Nepodarilo sa mi dospieť na taký stupeň. A preto sa(i) radšej opakujem. Veď čo keď naozaj platí to známe: opakovanie je ...?

A tak si pripomeňme (a zopakujme), že uzávierka pre č.1/2002 bude tak ako minule.

Ale určite 30. 4. 2002.

Váš Vykonný

Poznámka

PhDr. Dušan Lechner

ZVLÁŠTNÝ ROK?

Pomaly sa blíži ďalšie búchanie šampanským, budú ohňostroje, všeobecné veselie. Bude za nami prvý rok 21. storočia. Moja úvaha nechce byť o tom, aký bol a čo dal. Na to je ešte času. Bol to však rok očakávaný v racionalite predpokladov, mystérií strachu, predsudkov, radosti. Zvláštny rok?

Dlho som premýšľal ako uchopím ponúkanú šancu a pohovorím o tom, že to nebol nijako iný rok ako ten pred dvoma, tromi, či piatimi. Ale...

Na konferencii k 50. výročiu vzniku Slovenskej lekárskej knižnice ma veľmi zaujal úvod príspevku Dr. Marcely Žuffovej. Poznám ju už dlhšie, takže viem, že určitá intelektuálna nadsádzka je jej blízka a spätosť s vtípom tiež. Počúval som „bez hnevu a zaujatia“ o tom, ako začína deň v ich inštitúcii. Na konto môjho slabšieho ducha môžem len konštatovať, že až po dvoch - troch minútach som si uvedomil, že to je opis sna knihovníka. Sna o novej technike, sna o dostatku finančných zdrojov pre tú našu knižnicu, sna o nás samých. Bol to sen. No v tú chvíľu som si uvedomil, že snávanie je celkom reálne. Pochopil som, že napriek humoru a nadsádzke sen sa pomaly stáva životným. Samozrejme, chýba nám ešte veľa, ale nebudme nevedomí, sny sú na to, aby ukázali cestu. Trápi nás veľa. A uisťujem Vás, že ešte bude. Ale...

Spomeňme si ako sme si predstavovali rok, ktorý sa klenie k záveru. Ako sme si predstavovali prvý rok 21. storočia. Zalistujme v pamäti. Je to poutné a mnohokrát zábavné. A nechodne ani tak ďaleko. Roky šesťdesiate. Komu sa vtedy čo len snávalo o masívnom zavádzaní výpočtovej techniky do knižníc. Dnes bežné pracovné pomôcky nemali ani meno. Nikto z nás starších čo mladší ani netušil, čo to je osobný počítač, sieť alebo CD-ROM. Jedno sa však vedelo, že technizácia prichádza. A naši nie tak dávni predchodcovia tiež snávali. Ich sny sa naplňovali. Neskôr. Vtedy sme často v škole písali a kreslili úlohy, ako to bude o tridsať-tridsaťpäť rokov, ako to bude dnes. Boli to predstavy o pohyblivých schodoch, chodníkoch, umelých kvetoch, ktoré voňajú, turistike po vesmíre. Je tak. Splnilo sa. V knihovníctve sa zápasilo s priestormi, platmi, zavádzaním or-

mígu v technológii knihovníckej práce. A pamätáte náš sen, mať v knižnici telex? Kde boli pojmy hardvér, softvér, disketa. Prišli roky sedemdesiate a osemdesiate. Už sa vedelo, že do života vstupuje masívnou formou výpočtová technika. Knihovníci vedeli možno i viac ako ostatní. Snili sme o tom, že stlačíme gombík a dostaneme informáciu, doma v kuchyni si v katalógu vyhľadám knihu a objednam hoc i v takej knižnici ako je „univerzitka“. Pamätáme, ako sme sa na tom bavili... Psychologické problémy zvládania novej techniky. Boli, rýchlo sa vytratili. Už sme vedeli čo je strojový jazyk, program, dierna páska či štítok. Len tak na okraj, minule som našiel kus diernej pásky, takej Žltej, plnej dierok ako od "konduktora", a ukázal som to našim budúcim kolegom. S prekvapením si dali rozprávať, čo sme to pred ani nie dvadsiatimi rokmi stvárali. Kto vedel, čo to je čiarový kód, že v knižniciach zohrá kľúčové úlohy. Pamätáme sedem, osem rokov vzad popoj internet? Ani chýru. Kto vedel...

Ale... mnohí snili. Našťastie. Posledná dekáda minulého storočia. Ešte ži-
vávajú. Metaforicky ju chápem ako plnenie vŕzi, i tých najsmelších. Úmyselne nevravím snov, lebo to už v „retrohľade“ ani nie sú realizované sny. To je kategorický posun. Takže, technika vysnívaná je tu. U niekoho už je, iný musí trochu počkať. Ale predstavy sú už nepredstavy, stali sa životom. Samozrejme chceme renovované budovy knižníc, chceme dostatok skladových priestorov, chceme siete, chceme... Narážame na nedostatok peňazí. To sa nakoní a nakoniec aj zlomí. Budú, lebo musia byť. Je to v systéme nástupu novej spoločnosti, spoločnosti informačnej. Našťastie zo skúseností našich kolegov v ekonomicky silnejších štátoch vyplýva, že cesta je jasná a knihovnícke sny realizovateľné. Nebojte sa, ešte bude dosť priestoru na snivanie. Ale...

Chýbajú mi v našich predstavách hodnoty ako odborník, profesionál, intelektuál. Pojmy, prívlastky historicky viazané k nášmu povolaniu. Od nepamäti. Všetko bude. Je to len otázka času. Určíte budú nové techniky, budovy, peniaze. Otázka už len ostáva, ako to bude s naším povolaním. Už dávnejšie počul krik i šepot o potrebe spoločenského uznania knihovníctva. Sú to podľa mňa reči vágne a fádne. Spoločenský status sa nedá vydeklarovať. Nemôžme kričať, že nás nikto nechápe a my sa ideme strhať od práce. Hlasy ešte nepresvedčili. Chýba mi uvedomenie si, že sociálna akceptácia stojí na poznaní, že bez toho či onoho prosto nemožno existovať; ak, tak nefunkčne, regresívne. Moje sny sa samozrejme viažu k novej technike, novým zdrojom, ekonomickým službám. Možno mi mnohí nebudú celkom rozumieť, ale môj najväčší sen to - je predstava intelektuálnej kvality využívajúcej techniku. To je predstava dynamiky vnútorných štruktúr slovenského knihovníctva. Chcel by som, aby sa v našich knižniciach bili mladí kolegovia a o sťaže v iných krajinách, chcel by som, aby sme aktívne budovali bázy pre celý svet. Mám predstavy, že tak ako sa Švajčiarsko stalo mekkou finan-

čných bánk, Slovensko by mohlo byť výrobcom bánk informácií. Nie je to v technike. Je to v schopnosti využiť techniku a zhodnotiť jej potenciál v obsahu myšlienkového odkazu. To sú videnia, ktoré nenaplní ani dostatok peňazí ani čas. Je to drobná, každodenná práca krokových cieľov. Nemôžme sa nečinne pozerať, že na našich odborných seminároch či konferenciách čoraz menej počúv náš hlas. Vytláčajú nás iní. Na historických seminároch sú to historici, ktorí okrajovo zabrdli do dejín knižnej kultúry. V spracovaní dokumentov technici - informatici. Sú výborní. Medzi nami majú slabú konkurenciu. Aký je náš základný výskum? Kde sú časy európsky uznávaných elit nášho povolania. Na šťastie ešte ostali zvyšky. Generačný prepád v knihovníctve je obrovský. Nie som presvedčený, že je to len nedostatok peňazí na mzdy. Veď knihovníctve nikdy a nikde neboli závažné platy. A predsa tu pracovali mladí ambiciózni ľudia, intelektuálne zrejúci do uznávaných odborníkov. Dostali nielen šancu, ale i pocty. Museli sa naučiť vnímať svoj svet, poznať ľudí. Museli dostať šancu od svojich nadriadených. Spomeňme si, ako pozitívne na celú dnešnú strednú generáciu vplývali „Infosy“. Tam sa v princípe rodil dnešok i s vŕziami. Vytvoríme čo i len skromné podmienky, aby sa niečo podobné mohlo zopakovať. Dajme pozor, aby sme „sa“ sami nevymlie. Ako je vôbec možné, že vedúci pracovníci knižníc nepustia na odborné akcie tých niekoľko mladých kolegov pripravených niesť našu štandardu ďalej. Ako je možné, že napríklad na stretnutí hudobných knihovníkov prídu mnohí kolegovia na úkor svojej dovolenky, za svoje peniaze. Dôvod - nie sú peniaze na ich služobnú cestu, sú dôležitejšie veci. Profesionalita je omyl doby? Žiaľ nie, je to omyl v nás a náš. Ale pozor. Už na šťastie nie je okolo nás plot. Vidieť na nás. Opierame sa o nadácie, hľadáme finančné zdroje, kupujeme, čo sa dá. Ale postupne prichádza čas, keď už my budeme musieť nielen poskladať účty, ale i dať dačo zo seba ďalej, iným.

Chcel som provokovať. Ale v dobrom úmysle. Viem, že mnohí z nás si veci uvedomujú. Postupne sa veľa problémov vyriešilo, iné sa riešia. Neбудne nedečkávi, veľa stará pravda. Dodajme, nebudne ale ani naivní, hľadáme aj chybu v sebe, otvorme ju a celkom isto ju vyličíme. Za nás to nik neurobí. Ak dáme jasnú zvesť o novej kvalite našej práce, ak zlepšime služby, skvalitíme vlastné vstupy v širšom zbere spoločenských potrieb, príde aj akceptácia, príde docenenie. Nečakajme však tribúny, snažme sa o nepostrádateľnosť. Bude potom všetko. Ale až potom, po drobnej, demodennej práci plnej profesionálnosti, koncepcionisti, oddanosťi. Inak to nepôjde.

Snívajme svoj sen v závere prvého roku 21. storočia. Sen o dobrom štandarde slovenského knihovníctva, sen o kvalite našej štafety, ktorú musíme odovzdať ďalej. Snívajme bdieť, pri vedomí si cieľov.

Z histórie

PhDr. Ľubica Segešová

PREHĽAD ČINNOSTI KRAJSKEJ POBOČKY SSK BRATISLAVSKÉHO KRAJA

V prvom čísle Občasníka knihovníkov Bratislavského kraja za rok 2001, ktoré vyšlo v máji a do konca prvého polroka 2001 bolo rozdištrbuované členskej základni KP SSK BK, sme priblížili činnosť našej KP po období prvého štvrťroka, ktorý už po druhý rok na Slovensku v knihovníckej i používateľskej komunite knižnic uzatváral Týždeň slovenských knižnic (26. 3 - 1. 4. 2001).

Jeho vyhodnotenie bolo po kontrole plnenia uznesení jedným z prvých bodov rokovania spoločného zasadnutia Výboru KP SSK Bratislavského kraja a redakčnej rady spolkového bulletinu. Zasadnutie KP SSK BK, v poradí druhé v roku 2001, sa konalo 20. júna v Mestskej knižnici v Senci a bolo spojené s tematickým dňom na tému "Verejné knižnice a softvérové vybavenie". Ukážkovou hositeľkou a sprievodkyňou po knižnici bola riaditeľka Msk Senec pani Anna Lieskovská.

Na začiatku zasadnutia predsedníčka KP SSK BK dr. Darina Horáková vyhodnotila mimoriadne úspešný II. ročník Týždňa slovenských knižnic (ďalej len TSK), do ktorého sa zapojili nielen knižnice, ktoré sú kolektívnymi členmi spolku, ale aj individuálni členovia a KP SSK BK. Pobočka dostala zo Spolku, tak, ako všetky knižnice, príspevok vo výške 1000,- Sk. Jeho vyúčtovanie a vyhodnotenie TSK zaslala po skončení tajomníčke SSK p. Marte Weissovej, ktorá do prvej polovice mája pracovala v Odbore metodiky Univerzitnej knižnice v Bratislave. Od polovice mája 2001 pôsobí ako metodička pre sieť lekárskech knižnic v Slovenskej lekárskej knižnici v Bratislave na Lazaretskej ul. 26, tel.: 02/52961121, kl. 255.

Ešte raz, s upresneniami oproti predchádzajúcemu číslu, pripomenieme, že v rámci TSK pripravila KP SSK BK v spolupráci s Univerzitnou knižnicou v Bratislave a Knižnicou Ružinov 5 podujatia. Prvou bola prednáška dr. Jána Viličkovského "Preklad reálif", druhou videooprogram, výstava a prednáška z produkcie Amnesty International "Postav sa za ľudské práva TERAZ", treťou stretnutie spisovateľa dr. Andreja Reinera s jeho hosťami v Knižnici Ružinov, nesúce sa

pod názvom "Ružinovské ruže", na ktorom prezentovali svoju najnovšiu knihu "Ach, miláčik", štvrtou bola prednáška dr. Zory Gerovej z Národného centra podpory zdravia v Bratislave "Dajme šancu svojmu srdcu" a na svoje si prišli aj milovníci špeciálnej pedagogiky, či psychológie na piatom podujatí pripravenom ako prednáška spojená s besedou vedenou dr. Martou Frankovou pod názvom "Kineziológia a jej využitie v praxi". Výber tém podujatí a ich úroveň sa stretli s priaznivou odozvou verejnosti.

Členovia výboru vyjadrili názor, ktorý tmočili aj jednotliví zástupcovia KP SSK BK celoslovenskému výboru na jeho poslednom zasadnutí, že v budúcom ročníku treba venovať väčšiu pozornosť koordinácii jednotlivých podujatí, hlavne celoslovenského charakteru, pretože knižnice a knihovníci sú nielen členmi SAK, ale aj SSK a ak obe tieto združenia realizujú svoje podujatia v rovnakom čase, nie je ich možné obsiahnuť ani odborné, ani fyzicky.

Takisto výbor tmočil názor knihovníckej pospolitosti na odporúčanie SAK a SSK k odpušťaťiu sankčných poplatkov pri type verejných knižnic počas TSK s rozpakmi. Tieto poplatky sú totiž pri tomto type knižnic, vzhľadom na nízke príspevky zriaďovateľov, často jednými z mála príjmov.

Členovia výboru sa zaoberali aj úrovňou webovskej stránky SSK a zhodli sa v názore, že zatiaľ prináša málo informácií o aktivitách a problémoch knihovníctva na Slovensku. Treba zabezpečiť jej častejšiu aktualizáciu, obsahové spresnenie, čo bude možné len poverením jednej konkrétnej zodpovednej osoby za jej vyhovujúcu úroveň.

Predsedenička KP SSK BK informovala členov výboru o pripravovaných oslavách 55. výročia vzniku SSK, ktoré sa uskutočnia na jeseň 2001. Vyzvala členov výboru, aby vo svojich knižniciach iniciovali námety súvisiace s možnosťou formálneho i obsahového pripomenutia si výročia a zaslali ich predsedníčke KP SSK BK, ktorá je členkou prípravného výboru osláv.

Na 2. polrok 2001 pripravuje KP SSK BK nasledujúce podujatia: 1. Internet - vyhľadávanie v databáze; 2. Ochrana a bezpečnosť zdravia pracovníkov i návštevníkov v knižniciach a poskytovanie zdravotnej prevej pomoci v prípade potreby; 3. Ako získať grant ?; 4. Adventné stretnutie bratislavských knihovníkov; 5. Knižná zbierka a burza pre Slovákov v Poľsku.

Členovia výboru KP SSK BK odsúhlasili zaradenie jednotlivých autorov a ich príspevkov do 2. čísla Občasníka knihovníkov BK a schválili jeho celkovú obsahovú náplň. Zhodli sa na termíne vydania, ktorým bude koniec októbra, prípadne začiatok novembra 2001.

V rámci tematického dňa si členovia Výboru KP SSK BK prezreli Mestskú knižnicu v Senci. Jej riaditeľka a členka Výboru KP SSK BK p. Anna Lieskovská ich zoznámila s jej pracovníkmi, knižničnými fondami, používateľmi, evidenciami

mi, zariadením a softvérovým vybavením v oddelení spracovania KF. V ňom sa spontánne vyvinula bohatá výmena názorov pri hľadaní možností prepojenia niekoľkých konkrétnych knižníc satelitným príjmom za účelom zefektívnenia práce i združenia finančných prostriedkov.

Spoločný obed v príjemnom reštauračnom zariadení ukončil prvé výjazdné zasadnutie KP SSK BK v Senci, za ktorého úspešný pracovný priebeh patrí podĎakovanie Výboru KP SSK BK a najmä vedeniu Msk v Senci.

31. októbra sa uskutočnilo tretie zasadnutie Výboru KP SSK BK v roku 2001. Konalo sa spolu so zasadnutím redakčnej rady spolkového bulletinu v priestoroch prednáškovej miestnosti Centra VII SR na Drieňovej ulici č. 36. Tým sa uzavrel okruh zasadnutí vo všetkých knižniciach členov Výboru.

Predsiedníčka Výboru KP SSK BK dr. Horáková, ktorá zasadnutie viedla, na úvod skonštatovala, že všetky predošlé uznesenia boli splnené, až na jedno - dodanie príspevkov do Občasníka č. 2/2001, k čomu poprosila o pomoc pri porušovaní členov Výboru z knižnic prispievateľov. Poinformovala o pracovnom seminári KP SSK BK a UK "Nové vlny v knižničných službách" (skúsenosti našich knihovníkov z odborných pobytov v zahraničí - USA, Švédsku, Nórsku a Dánsku) prednesené a doplnené o zábery z navštevovaných miest a knižníc a dokumentované získanými materiálmi, ktoré boli poskytnuté na prezretie. Do konca roka 2001 KP SSK BK plánuje zrealizovať ešte tri ďalšie podujatia: Internet pre pokročilých; Ako získať grant? a BOZP pre návštevníkov v knižniciach a poskytnutie prvej pomoci v prípade potreby. Uskutočnia sa opäť v spolupráci s Univerzitnou knižnicou v Bratislave v jej Multimediaľnej študovni. Za ich prípravu a realizáciu zodpovedajú dr. Horáková a dr. Kleinová.

Dr. Horáková a dr. Kleinová, ktoré sú členkami prípravného výboru na prípravu a priebeh osláv 55. výročia SSK informovali o príprave a realizácii osláv. Uskutočnia sa 10. decembra 2001 pravdepodobne v renovovanej sále kina Pohraničnik na MK SR za účasti približne 80 pozvaných hostí. Za jednotlivé KP budú delegovaní členovia podľa kľúča, ktorý stanoví predsedníctvo prípravného výboru. KP SSK BK ponúkla svoju pomoc pri grafickej úprave ďakovných listov pre zaslúžilých funkcionárov spolku a finančné prostriedky na zabezpečenie kultúrneho programu. Pretože Bratislavský kraj má vo svojich radoch najväčší počet bývalých i terajších funkcionárov spolku, výbor sa uzniesol na tom, že jeho jednotliví členovia dodajú do 15. novembra 2001 krátke charakteristiky funkcionárov, pôsobiacich vo svojich materských knižniciach ako podklady pre ďakovné listy.

V prípade, že sa predsedníčke SSK Ing. Stasselovej podarí získať grant, bude k 55. výročiu SSK vydaný i zborník a zabezpečí sa z neho aj cestovné, ubytovanie a pohostenie pre účastníkov.

Podľa tradície z minulého roka (1. ročník) KP SSK BK sa obrátila listom a anketovými lístkami na jednotlivých členov spolku a na riaditeľov kolektívnych členov SSK Bratislavského kraja kvôli získaniu návrhov na udelenie titulu "Knižník roka 2001". Výsledky ankety vyhodnotili zástupcovia výboru a jej výsledky zverejní budúce číslo Občasníka. Slávnostné vyhlásenie knižníckej osobnosti roka 2001 z bratislavského kraja sa uskutoční na decembrovom stretnutí knihovníkov KP SSK BK.

Výbor sa uzniesol, že 12. decembra 2001 sa, obdobne ako minulý rok v Univerzitnej knižnici v Bratislave, uskutoční členská schôdza KP SSK BK pod názvom "Adventné stretnutie bratislavských knihovníkov". Jej náplňou bude obsahové i finančné zhodnotenie aktivít KP za rok 2001, výzva ostatným KP k zapojeniu svojich knižníc do Hlasného čítania, vyhlásenie knihovníka roka 2001, výmenná burza kníh a periodík, a medzigeneračná "dišputa" knihovníkov spojená s netradičným vianočným pohostením.

V prehlbovaní zahraničných kontaktov pokračovala spolupráca KP SSK BK s Národnou knižnicou Štefana Homolu v Petrovci v Juhošlávií. Vymieňali sa publikácie, spolková tlač. Národnej knižnici bola zaslaná zbierka kníh zo Slovenskej pedagogickej knižnice, publikácie od členov pobočky a pracovníkov zo Slovenskej lekárskej knižnice. Úspešne sa nadviazala spolupráca so šéfredaktorom spolkového bulletinu SKIP v ČR p. PhDr. Ladislavom Kurkom, ktorý prisľúbil recenzovanie Občasníka KP SSK BK a recipročnú výmenu oboch spolkových periodík. Slovenským deťom v Poľsku boli darované staršie slovenské detské knihy a periodiká.

Na záver členskej schôdzy KP SSK BK konanej v CVTI SR členka Výboru Mgr. Kurillová informovala o pripravovanej akcii Zdrúženia Orava, plánovanej na 2. 4. 2002. So zámerom zintenzívnenia Hlasného čítania detí a s úmyslom podporiť ho sa obrátila na predsedníčku Výboru KP SSK BK s prosbou o propagáciu tejto myšlienky a jej podujatí i medzi ostatnými krajskými pobočkami.

S priáním príjemného prežitia Vianoc a želaním dobrého zdravia, mieru, pokoja, lepších finančných konštelácií a ďalších tvorivých akcií v roku 2002 uzatvárame odpočet KP SSK BK za rok 2001. Dočítania v ďalšom čísle!

Bilancujeme

Najprv päťdesiat-

PhDr. Marta Žilová

KNÍŽNICA V SLUŽBÁCH MEDICÍNY

V prvom roku nového tisícročia si Slovenská lekárska knižnica pripomína 50. výročie svojho založenia.

Každé jubileum je dôvodom na obzretie sa do minulosti, je vhodnou príležitosťou na zamyslenie sa nad prítomnosťou i budúcnosťou. Slovenská lekárska knižnica, ktorá vždy stála v službách lekárov, pedagógov a študentov, má nesporný podiel na rozvoji slovenskej medicíny a na výchove a vzdelávaní novej generácie medikov a zdravotníckych pracovníkov. Významné osobnosti a predstavitelia lekárskej obce si už pri vzniku prvej Lekárskej fakulty Univerzity Komenského (LF UK) uvedomili význam vytvorenia centrálnej knižnice, ktorá mala zhromaždiť rozdrobené zbierky a poskytovať ich širokej odbornej verejnosti.

Na začiatku bola knižnica LF UK, ktorá nadobudla inštitucionálnu podobu až po 2. svetovej vojne. Už od svojho vzniku sa snažila čo najlepšie prispôsobiť potrebám lekárov a študentov a v tomto úsilí pokračuje dodnes.

Slovenská lekárska knižnica nemala nikdy vytvorené také podmienky, ktoré by zodpovedali jej významu a poslaniu, nemala a ani nemá reálnu možnosť využiť celý potenciál knižnice. I napriek tomu má významné a nezastupiteľné miesto nielen v dejinách slovenského knihovníctva, ale má nesporný podiel aj na rozvoji slovenskej medicíny. Často konala nad rámec svojich možností, najmä vďaka entuziazmu a úžasnému zanieteniu mnohých vynikajúcich pracovníkov a odborníkov knižnice.

Ústredná lekárska knižnica (ďalej ÚLK) bola zriadená dňa 1. septembra 1951 výnosom bývalého Poverenia školstva, vied a umení zo dňa 23. augusta 1951, č. 120816.IV/2 č. 134/1951 Školských zvestí.

ÚLK získala funkčnú pôsobnosť pre celé Slovensko a stala sa neoddeliteľ-

nou súčasťou celého zdravotníctva. Ešte v tom istom roku sa ÚLK organizačne, funkčne a finančne oddelila z pôsobnosti LF UK a súčasne vzniklo aj knižničné stredisko LF UK.

Prvým riaditeľom ÚLK sa stal PhDr. MUDr. Zoltán Sýkora (1913 – 1983). Počas jeho pôsobenia vo funkcii riaditeľa v rokoch 1951 – 1967 vybudoval jednotlivé odborné oddelenia ÚLK: akvizíčné, styku s čitateľmi, bibliograficko-rešeršné a metodické.

Pod jeho vedením začala knižnica centrálné spracovávať celý knižničný fond pre 37 ústavov a kliník LF UK, ktorý k 31. 12. 1953 predstavoval 42 914 zväzkov.

Už v tom istom roku začala knižnica budovať „centrálny“ (súborný) katalóg z knižničného fondu ústavov a kliník LF UK.

Knižnica sa aktívne podieľala na informačnej výchove lekárov, zdravotníckych pracovníkov, študentov LF UK a stredných zdravotníckych škôl.

Prudký rozvoj knižnice nastal najmä po roku 1954, keď sa na základe štatútu pre vedecké knižnice stala centrálnou vedeckou knižnicou i strediskom pre spracovávanie bibliografií a rešeršii z oblasti lekárskeho vied a zdravotníctva.

ÚLK v rokoch 1957 – 1959 patrila do právomoci Ministerstva školstva a bola rozpočtovou jednotkou Ústrednej technickej knižnice v Bratislave.

Dňa 1. decembra 1960 povereník pre školstvo a kultúru prípisom č. ŠaK 475/60-sekr. adresovaným odborom SNR pre zdravotníctvo rozhodol takto: „... V záujme zlepšenia rozšírenia zdravotníckej literatúry a pomoci knižniciam zdravotníckych zariadení, na základe listu povereníka SNR pre zdravotníctvo, č. Z-20543/60-VI/33 zo dňa 15. 10. 1960 a rozhodnutia porady vedenia odboru SNR pre školstvo a kultúru 14/ 60 dňom 1. januára 1961 odovzdávam do Vašej správy ÚLK v Bratislave“. Nový štatút definuje ÚLK ako: „ústrednú knižnicu pre štúdium lekárskeho vied a zdravotníctva, stredisko pre metodické riadenie jednotnej siete zdravotníckych knižnic, ústav pre rešeršnú službu z domácej i svetovej lekárskej a zdravotníckej literatúry, ústav pre vypracúvanie aktuálnych zdravotníckych odporúčajúcich bibliografií ako aj pre bibliografické spracúvanie maďarskej lekársko-zdravotníckej literatúry, koordinačné stredisko pre bibliografické práce v odboroch lekárskej vedy, zdravotníctva, telesná výchova na Slovensku.“

Uznesením vlády zo dňa 17. 6. 1964 č. 340 bol doterajší názov zmenený na Slovenskú lekársku knižnicu (SLK) a na základe vyhlášky bývalého Ministerstva školstva a kultúry č. 140/64 získala právo povinného výtlačku knižnej a časopiseckej produkcie z oblasti lekárskeho vied.

Dňa 1. 10. 1967 nadobudol účinnosť nový štatút Slovenskej lekárskej knižnice, ktorým sa stáva súčasťou vedecko-výskumnej a vývojovej základne Po-

verenictva zdravotníctva.

Od roku 1967 sa stala riaditeľkou Slovenskej lekárskej knižnice v Bratislave prom. ped. knih. Mária Chrastková. Patrila medzi prvých pracovníkov bývalej ÚLK a v knižnici pracovala viac ako 30 rokov, z toho 17 rokov vo funkcii vedúcej styku s čitateľmi.

Uznesením kolégia ministra zdravotníctva SR sa v roku 1970 Slovenská lekárska knižnica začlenila do vedecko-výskumnej základne MZ SR. Začalo sa budovať výskumné a metodické oddelenie a knižnica sa stala výskumným a riešiteľským pracoviskom. Výskumné a metodické oddelenie zohralo významnú úlohu najmä pri budovaní a prestavbe zdravotníckych knižnic a pri ich profesionalizácii systematickým doškoľovaním metodicky riadenej siete. Knižnica sa stala koordinátorom bibliografických prác v oblasti lekárskeho vied, zdravotníctva, telovýchovy a športu, rozšírila svoje služby aj o prekladateľský a reprografický úsek a začala vydávať v spolupráci s ďalšími vedeckými knižnicami Prírastky zahraničných kníh (PZK) séria F, ktoré informovali používateľov o prírástkoch zahraničnej monografickej literatúry v knižniciach zdravotníckych zariadení na Slovensku.

Ministerstvo zdravotníctva SSR poverovacou listinou č. Z-914/1977-B/2 poverilo Ústav vedeckých zdravotníckych informácií v Bratislave funkciou odvetovného informačného strediska pre informačnú gesciu zdravotníctvo s pôsobnosťou na celom území ČSSR.

Gescia sa vzťahovala na oblasti:

- *sociálne lekárstvo a organizácia zdravotníctva*
- *hygiena a epidemiológia*
- *zdravotnícka výchova obyvateľstva a zdravotnícka civilná obrana*
- *vedecké zdravotnícke informácie.*

Ťažisko činnosti sa presunulo do oblasti vedecko-výskumnej s dôrazom na vedecko-informačnú, rešeršnú a publikačnú činnosť. Ústav sa stal vyčleneným národným orgánom medzinárodného systému vedeckých lekárskeho informácií členských štátov Rady vzájomnej hospodárskej pomoci (RVHP) MEDINFORM, v rámci ktorého sa stal bazovým orgánom pre automatizovaný systém zdravotnícko-právnych informácií. Dňa 15. 4. 1980 bola do funkcie riaditeľky menovaná PhDr. Marta Lomenová.

Ústav sa podieľal na vydávaní celoštátneho bibliografického periodika *Bibliographia Medica Českoslovaca* a vydával bibliografický súpis zdravotnícko-právnych dokumentov Index *MEDICO-IURIDICUS* a Bibliografický súpis Sociálne lekárstvo, Organizácia zdravotníctva a príbuzné odbory.

Metodická činnosť ÚVZI sa rozvíjala v súlade so smernicami Ministerstva kultúry SSR o metodickej činnosti v knižniciach jednotnej sústavy v SSR MK č.

956/1976 formou metodických návštev, inštruktáží a stáží, odbornými špecializovanými školeniami pre pracovníkov siete lekárskeho knižnic, koordináčnymi poradami, seminármi a vydávaním metodických materiálov.

Osemdesiate roky pôsobenia ústavu boli výrazne ovplyvnené aktívnou medzinárodnou spoluprácou v rámci bývalých krajín RVHP. Dohody o spolupráci boli uzavreté s partnerskými inštitúciami v Sofii, Budapešti, Berlíne, Varšave a Moskve.

Prvé kontakty s automatizáciou siahajú do roku 1973, kedy sa začala budovať báza PZK.

V rámci IKISu sa v rokoch 1986 – 1990 riešila čiastková výskumná úloha AKIS – ÚVZI a bola ukončená na úrovni technických projektov všetkých modulov systému.

Koniec osemdesiatych rokov bol poznačený využívaním výpočtovej techniky na riešenie parciálnych úloh činnosti ÚVZI. Budovali sa bázy na rôznych typoch počítačov a využíval sa nekompatibilný softvér.

Vznikajú silné tlaky v ÚVZI i zo strany lekárskeho knižnic rezortu na získanie komplexného knižnično-informačného systému.

V roku 1990 získal ÚVZI systém ASKS budovaný na báze CDS/ISIS. Producentom bol vtedajší Ústav aplikovanej kybernetiky. V rámci ASKS bol vytvorený automatizovaný katalóg ÚVZI, ktorý obsahoval 5 000 záznamov.

Významným medzníkom v činnosti ÚVZI je zahájenie prác na slovenských prekladoch selekčných jazykov, úplných tabuliek MDT trieda 61 a tezaura Medical Subject Headings (MeSH).

Začiatok deväťdesiatych rokov bol charakteristický politickými, ekonomickými a spoločenskými zmenami, ktoré umožnili konfrontovať činnosť knižnice, jej predstavy a plány s výsledkami krajinami.

Zmeny nastali aj vo vedení knižnice. Po odchode riaditeľky PhDr. Lomenovej do dôchodku vykonával funkciu riaditeľa PhDr. Jozef Cífra od 1. 4. 1990 do 31. 12. 1991.

Opatrením Ministerstva zdravotníctva SR zo dňa 9. augusta 1991 č. 2564/1991-A bol zmenený názov ÚVZI na Slovenská lekárska knižnica a dňom 15. augusta 1991 nadobudol účinnosť nový štatút Slovenskej lekárskej knižnice.

Podľa štatútu je knižnica ústredné knižnično-informačné zariadenie pre lekárske vedy a zdravotníctvo v rezorte zdravotníctva SR a plní nasledovné úlohy:

- a/ vypracováva perspektívy a programy rozvoja knižnično-informačného systému zdravotníctva,
- b/ buduje ústredný knižničný fond domácej a zahraničnej vedeckej, výučbovej a inej lekárskej a zdravotníckej literatúry, ako i literatúry z príbuzných a nadväzujúcich odborov,

c/ zabezpečuje sústavné zhromažďovanie, spracovávanie a využívanie vedeckých a odborných informácií,

d/ buduje a zabezpečuje prevádzku automatizovaného súborného katalógu lekárskej a zdravotníckej literatúry, pričom rešpektuje zásady medzinárodnej prepojitelnosti,

e/ zabezpečuje bibliografické spracovanie a trvale uchovávanie národnej produkcie lekárskej a zdravotníckej literatúry,

f/ podieľa sa na výchove knižnično-informačných pracovníkov v oblasti svojej pôsobnosti a na výchove používateľov,

g/ zabezpečuje podľa potreby odbornú vydavateľskú činnosť v oblasti svojej pôsobnosti.

Knižnica sa opäť sústreďuje na používateľa a knižnično-informačné služby, doterajšia informačná gescia sa rozšírila o celú oblasť klinickej medicíny a príbuzné odbory. Akvizičná činnosť sa začala riadiť novým *tematickým plánom dopĺňovania* za významnej pomoci akvizičných spolupracovníkov z radov špičkových odborníkov.

SILK rovnako ako iné knižnice sa musela vyrovnávať so zvýšenými finančnými nákladmi na svoju činnosť a v dôsledku prudkého nárastu cien energií, nájomného, služieb a literatúry bola nútená prikróčiť k mnohým úsporným a racionalizačným opatreniam.

Po vrátení niektorých objektov bývalým vlastníkom v rámci reštitúcií musela knižnica riešiť obrovský priestorový problém umiestnenia jej pracovísk. Keďže knižnica nenašla podporu u svojho zriaďovateľa, musela hľadať náhradné priestory v rámci svojich možností. V priebehu rokov 1991 – 1994 presťahovala celý knižničný fond a takmer všetky pracoviská opäť do prenajatých priestorov.

Aj napriek týmto a mnohým ďalším ťažkostiam, knižnica rozširuje svoju činnosť i ponuku svojich služieb.

V roku 1991 bol SILK udelený štatút Depozitnej knižnice Svetovej zdravotníckej organizácie (DK SZO/WHO), kedy sa začal budovať fond tlačenej produkcie v Kodani. V roku 1994 bol štatút Depozitnej knižnice rozšírený o funkciu Dokumentačného strediska (DS SZO/WHO).

Jednou z významných aktivít knižnice je tvorba a aktualizácia selekčných jazykov používaných na klasifikáciu a indexáciu biomedicínskej literatúry. SILK vydala prvé slovenské úplné vydanie tabuliek medzinárodného desiatinného triedenia MDT triedy 61 a podieľala sa na jej preklade pre anglicko-slovenskú verziu stredného vydania tabuliek MDT, ktoré vydala Slovenská národná knižnica v Martine na CD ROM. Vytvorila a priebežne aktualizuje slovenskú verziu tezauru MeSH – Medical Subject Headings.

Nové služby RIOS a karentová služba nahrádzajú nedostatok primárnych dokumentov a zabezpečujú dostupnosť zahraničných časopisov pre užívateľskú verejnosť.

Slovenská lekárska knižnica začala ako jedna z prvých knižníc v SR vyhovovať rešerše z bázy MEDLINE na CD ROM.

Po vzniku samostatnej Slovenskej republiky začala budovať v spolupráci so Slovenskou národnou knižnicou v Martine národnú lekársku bibliografiu Bibliographia Medica Slovaca (BMS), ktorej súčasná podoba – elektronická špecializovaná databáza tvorí súčasť Článkovej bázy dát Slovenskej národnej bibliografie (ČBD SNB).

Od 1. 1. 1992 bola poverená vedením knižnice PhDr. Marta Žilová. Po ukončení konkurzného konania bola do funkcie riaditeľky menovaná dňa 1. 10. 1993.

Od roku 1994 knižnica buduje citačnú bázu (CiBa), ktorú tvoria bibliografické záznamy citovanosti slovenských autorov v slovenskej a českej monografickej a periodickej literatúre retrospektívne od roku 1985 v počte viac ako 71 000 záznamov.

Ďalší rozvoj knižnice a siete lekárskeho knižničného rezortu MZ SR bol vytyčený v koncepčných materiáloch: Modelový projekt rozvoja SILK a siete lekárskeho knižničného rezortu zdravotníctva v SR z roku 1992 a Návrh koncepcie rozvoja informačného systému lekárskeho knižničného rezortu, ktorý bol vypracovaný v roku 1998.

Cieľom oboch projektov bolo navrhnuť vytvorenie integrovaného knižnično-informačného systému zdravotníctva v SR, ktorý sa stane súčasťou Národného knižničného systému.

V ostatných rokoch smerujú snahy knižnice najmä na vytvorenie primeraného technického a priestorového zázemia, ktoré by umožnilo prístupovať jej používateľom v čo najkratšom čase široké spektrum informácií v klasickej automatizovanej podobe.

Knižnica má pred sebou veľa plánov a predsavzatí. Napriek mnohým ťažkostiam a obmedzeniam (priestorovým, finančným a technickým) sa rozvíja ako moderná knižnično-informačná inštitúcia v závislosti od súčasných trendov v oblasti informačných technológií.

Aký bude jej ďalší vývoj? Slovenská lekárska knižnica bude môcť ponúknuť svojim používateľom možnosť štúdia historických dokumentov a literatúry v tlačenej forme a zároveň možnosť surfovania po internete so širokou ponukou elektronických informačných zdrojov. To znamená, že na jednej strane bude knižnica pokračovať v tradícii päťdesiatročného vývoja a na druhej strane bude pokračovať v zavádzaní nových informačných technológií s cieľom poskytovať komplexné informačné služby všetkým používateľom knižnice.

V tomto kontexte je potrebné rozvíjať a zlepšovať vzťahy medzi štátom a knižnicami, medzi knižnicami doma i v zahraničí. V neposlednom rade, aby si knižnica mohla plniť svoju úlohu v informačnej spoločnosti bude potrebné získať nové vyhovujúce priestory.

A teraz štyridsať-

PhDr. Helena Pangráčová

SLOVENSKÁ PEDAGOGICKÁ KNIŽNICA 45 ROČNÁ

V tomto roku si viacerο slovenských knižníc, podobne ako Slovenská pedagogická knižnica, pripomína okrúhle výročie svojho založenia. V období po druhej svetovej vojne, začiatkom päťdesiatich rokov, vzniklo niekoľko špecializovaných vedeckých knižníc, ktoré dodnes tvoria významnú zložku národného knižnično-informačného systému. Slovenská pedagogická knižnica v Bratislave je špecializovaná vedecká knižnica s celoštátnou pôsobnosťou so zameraním na oblasť výchovy, vzdelávania, školstva a príbuzných vedných odborov. V zmysle knižničného zákona zabezpečuje slobodný prístup k informáciám šíreným na všetkých druhoch nosičov. Napomáha uspokojovanie kultúrnych, informačných, vedeckovýskumných a vzdelávacích potrieb, podporuje celoživotné vzdelávanie a duchovný rozvoj.

Slovenská pedagogická knižnica nebola založená na „zelenej lúke“. Základy Slovenskej pedagogickej knižnice boli položené už v roku 1947, keď vznikol Štátny pedagogický ústav (ŠPÚ) ako prvé vedecko-výskumné pracovisko pre oblasť školstva a pedagogiky na Slovensku. Jeho súčasťou bola aj ústavná knižnica, ktorá podľa Organizačného poriadku ŠPÚ z roku 1947 plnila funkciu ústrednej pedagogickej knižnice na Slovensku a požičiavala z nej záujemcom odborné diela. Pri ďalšom doplnení novo vydávanou odbornou pedagogickou literatúrou sa zohľadňovali informačné potreby a požiadavky širokej pedagogickej verejnosti, pretože knižnica poskytovala služby školským a pedagogickým pracovníkom z územia celého Slovenska. Už od prvopočiatku bol tematický profil a špecializácia knižnice rovnaká ako dnes: školstvo, pedagogika a príbuzné vedné odbory.

V roku 1956 sa knižnica organizačne vyčlenila zo Štátneho pedagogického

ho ústavu a bola zriadená ako Slovenská pedagogická knižnica so sídlom v Bratislave. Podľa Organizačného štatútu z roku 1956 sa stáva:

- ústrednou vedeckou knižnicou pre štúdium pedagogiky a jej pomocných vied,
- strediskom pre vydávanie odporúčajúcich bibliografií a poskytovanie bibliografických informácií v odbore svojej špecializácie,
- metodickým strediskom pre žiacke, ako aj učiteľské a ostatné pedagogické knižnice.

Tieto funkcie v kvantitatívne i kvalitatívne širšom rozsahu plní dodnes.

V roku 1978 bola knižnica zlúčená s Ústavom školských informácií. Vznikla nová inštitúcia pod spoločným názvom Slovenská pedagogická knižnica a Ústav školských informácií (SPK a ÚŠI), po roku 1989 Ústav informácií a prognóz školstva, mládeže a telovýchovy dnes Ústav informácií a prognóz školstva (ÚIPŠ) Bratislava. Slovenská pedagogická knižnica sa stala jedným z viacerých odborných útvarov ústavu. Knižnica sa v porovnaní s ostatnými útvarmi ÚIPŠ nerozvíjala rovnomerne, čo sa prejavilo hlavne v oblasti elektronizácie knižnice. Zmenilo sa poňatie a štýl práce knižnice, utlmujú sa kultúrno-spoločenské aktivity organizované pre odbornú verejnosť, z knižnice odchádza niekoľko kľúčových pracovníkov (PhDr. D. Krausová, PhDr. M. Majerliková, PhDr. D. Lechner a in), výrazne sa znižuje počet odborných pracovníkov (zo 45 na dnešných 16), od knižnice sa oddeľuje Múzeum školstva a pedagogiky, neriešia sa pre knižnicu životne dôležité problémy (priestory, elektronizácia). Vedenie knižnice (vždy v novom zložení) sa niekoľkokrát neúspešne pokúsilo o oddelenie od ÚIPŠ.

V tomto roku však dochádza k podstatnej zmene. V zmysle zákona č. 183/2000 Z. z. o knižniciach, o doplnení zákona SNR č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti a o zmene a doplnení zákona č.68/1997 Z. z. o Matici slovenskej a uznesenia vlády SR č. 61 zo dňa 24. januára 2001 Ministerstvo školstva SR zriadilo k 1. júlu 2001 Slovenskú pedagogickú knižnicu ako právnickú osobu - samostatnú rozpočtovú organizáciu. Domnievame sa, že týmto sa vytvorila lepšie podmienky pre rozvoj Slovenskej pedagogickej knižnice. Nie je to jednoduché – počet pracovných miest sa zvýšil len o jedno miesto ekonomia a v knižnici pri počte pracovníkov 16 už nie je možné nájsť rezervy na výkon všetkých funkcií ekonomického zabezpečenia. Bolo potrebné zabezpečiť delimitáciu majetku, rozpočtu, úpravy pracovno-právnych vzťahov, štatutárne normy, mzdy pracovníkom bez prerušenia, prihlásenie - odhlásenie z poisťovní, Úrad práce, IČO, účtovníctvo ... Podarilo sa.

A to zároveň riešime aj problém sídla knižnice a sťahovanie knižničného fondu

cca 300 000 k. j. Prvých 150 000 k. j. sme presťahovali v priebehu dvoch týždňov tak, že vo štvrtok sme ukončili sťahovanie a v pondelok sme už poskytovali plnohodnotné služby.

Sídлом knižnice bola spočiatku budova na Šoltésovej ul., od roku 1959 zrekonštruovaná budova Klarisea, po roku 1997 priestory na Starých Gruntoch a od roku 2000 priestory na Hálovej ul. v Bratislave - Petržalke. Nebolo to však také jednoduché, ako by sa na prvý pohľad zdalo. Posledných päť rokov (od r. 1997) riešenia priestorových problémov poznamenalo celú činnosť knižnice. Najšť vhodne priestory pre tak veľkú knižnicu nie je jednoduché. Dnes máme vlastnú budovu (štátny majetok v správe knižnice), čaká nás ale potreba jej rekonštrukcie pre špecifické knižničné potreby. Najšť finančné zdroje pre tento účel bude asi hľadanim ihly v kope sena.

Pre Slovenskú pedagogickú knižnicu (hlavne pod vedením V. Raka) boli obdobím rozkvetu šesťdesiate a sedemdesiate roky minulého storočia. V knižnici dochádza k rozvoju odborných činností, posilňuje sa jej funkcia koordinačného pracoviska knižníc pracujúcich v gescii výchova, vzdelávanie, školstvo. Vo väčšom rozsahu sa buduje knižničný fond, narastá počet používateľov, výpožičiek, rozširujú sa aj ďalšie druhy služieb - medziknižničná výpožičná služba, prezenčná výpožičná služba, bibliograficko-informačné služby, skvalitňuje sa poradenská a konzultačná činnosť, čoraz väčší význam nadobúda metodická činnosť v sieti školských a akademických knižníc, vedeckovýskumná i vydavateľská činnosť knižnice. Plnením svojich úloh a funkcií sa knižnica stala plnohodnotnou súčasťou národného knižničného systému. Vstupuje aj do povedomia širokej pedagogickej verejnosti a pozitívne vplyva na rozvoj pedagogickej teórie i praxe. Nasledujúce desaťročia sú poznamenané viacerými skutočnosťami, ktoré negatívne vplyvali na vývoj knižnice. Okrem už spomenutých organizačných zmien, dlhoročného problému sídla knižnice jej ďalším problémom je nízka úroveň elektronizácie knižnice v porovnaní s ostatnými knižnicami rovnakého typu v SR. Predpokladáme, že aj tento sa po definitívnom získaní priestorov pre knižnicu podarí s úspechom riešiť.

Slovenská pedagogická knižnica sa zapája do činnosti Slovenskej asociácie knižníc, Spolku slovenských knihovníkov a patrila aj medzi iniciátorov zriadenia poradného orgánu ministra školstva SR Rady pre knižnice. Aktívnym pôsobením v týchto združeniach a v poradnom orgáne v rámci svojej pôsobnosti prispieva k rozvoju knižnično-informačného systému rezortu školstva a podporuje jeho integráciu do knižničného systému Slovenskej republiky a Európskej únie. Čiastočne týmto spôsobom nadväzuje na činnosť metodického oddelenia, ktoré bolo začiatkom 90. rokov minulého storočia neprozreteľne pri znižovaní počtu pracovníkov zrušené.

Čo poskytuje svojim používateľom Slovenská pedagogická knižnica dnes?

1. **Knižničný fond** – je výsledkom dlhoročnej špecializácie na pedagogiku, školstvo a príbuzné odbory, jeho systematickým a plánovitým dopĺňovaním domácimi i zahraničnými odbornými monografickými i periodickými dokumentmi sa podarilo vytvoriť ojedinelú knižničnú zbierku prístupnú používateľom z celého Slovenska. V r. 2000 knižnica opätovne získala právo povinného výťažku, tentoraz na celú tlačovú produkciu – radosť, ale i starosť. Knižný fond tvoria hlavne dokumenty z oblasti pedagogiky a príbuzných spoločenskovedných odborov, najmä psychológie, jazykovedy, filozofie a histórie. Fond periodik tvoria všetky slovenské, ale aj mnohé zahraničné odborné časopisy. Po získaní práva povinného výťažku sú to aj periodické i neperiodické dokumenty, ktoré nesúvisia so špecializáciou knižnice, ale môžu významne ovplyvniť záujem používateľov o jej služby. Pre štúdium dejín školstva a pedagogiky na Slovensku je významný aj historický fond tlači a rukopisov zo 16. až 19. storočia. Sú to väčšinou učebnice, lexikóny, slovníky z oblasti filozofie, náboženstva, lekárstva, dejepisu, prírodných vied, jazykovedy. Súčasťou sú aj výročné školské správy z 19. a z prvej polovice 20. storočia. Elektronické dokumenty sú vo fonde – aj vzhľadom k technickej vybavenosti knižnice (zatiaľ) – zriedkavé.

2. Bázy dát (v elektronickej forme):

- Pedagogický bibliografický spravodaj (PBS - SPK), ktorá sa buduje v knižnici analytickými spracovaním slovenských a zahraničných pedagogických periodik,
- EDT (SPKK ÚIV Praha), obsahuje anotované záznamy článkov z českých a zahraničných pedagogických periodik,
- ERIC (USA), najväčšia a najznámejšia báza dát o školstve a pedagogike vo svete, ktorá obsahuje anotované záznamy článkov zo 750 pedagogických časopisov a výskumných správ,
- Slovenská národná bibliografia – bibliografia tlačovej produkcie SR.
- Česká národná bibliografia – bibliografia tlačovej produkcie ČR.

3. Vonkajšie zdroje informácií sprístupňované na Internete :

- EBSCO – EIFL Direct – najväčšie informačné konzorcium na svete, jeho prostredníctvom je umožnený prístup do viacerých báz dát odborných časopisov, novín z oblasti humanitných a spoločenských vied, obchodu, managementu, ekonomiky, zdravotníctva, kultúry. Obsahujú niekoľko tisíc titulov časopisov

s plnými textami od r. 1990 a bibliografické záznamy článkov z časopisov od r. 1984,

- INNODATA (UNESCO IBE), obsahuje charakteristiku pedagogických a výchovno-vzdelávacích inovácií z národných správ členských štátov určených pre Medzinárodnú konferenciu o výchove v Ženeve,
 - katalógy knižníc v SR a v zahraničí,
 - informačné stránky národných a medzinárodných organizácií a inštitúcií zameraných na výchovu, vzdelávanie, školstvo.
4. **Rešeršné služby** - zhotovovanie jednorázových a priebežných (informačné profily) rešerší z vlastných a zahraničných báz dát, ktoré knižnica poskytuje ústne, písomne, telefonicky, e-mailom na základe požiadaviek používateľov.

5. **Ostatné špeciálne služby:**

- Monitoring dennej tlače – sledovanie vybraných titulov dennej tlače so zameraním na články venované problematike výchovy, vzdelávania, školstva. Poskytovanie vyselektovaných článkov vo forme kópií v dohodnutých časových intervaloch.
- Current Contents Servis – poskytovanie kópií obsahov používateľom určených titulov časopisov s možnosťou následného získania vybraných článkov vo forme kópií v dohodnutých časových intervaloch.
- Kopírovacie služby – zhotovovanie kópií v dokumentov knižnice, alebo z dokumentov sprostredkovaných knižnicou pre vlastnú potrebu používateľov.
- Referenčné služby – o vonkajších informačných zdrojoch a službách knižníc v SR a v zahraničí (ústne, telefonicky, faxom, e-mailom).
- Konzultačné a poradenské služby pre pracovníkov školských knižníc s cieľom poskytnúť odbornú pomoc a usmernenie príslušných knižníc.

Niektoré zo špeciálnych služieb (Monitoring dennej tlače, Current Contents Servis, kopírovacie služby, písomné rešerše, informačné profily - Cenník služieb) sú platené.

Budúcnosť knižnice?

Hlavnou ambíciou je uchovanie tradície a kontinuity vývoja knižnice s následnou transformáciou na knižnično-informačnú inštitúciu moderného typu, ktorá by bola schopná pružne reagovať na čoraz náročnejšie používateľské prostredie. Technologickými a organizačnými zmenami posilní funkciu knižnice pri transfere odborných pedagogických informácií v zmysle základných koncepčných

materiálov rozvoja školstva na Slovensku, Nadviazať na kultúrne tradície 70. a 80. rokov a vybudovať v knižnici komunikačné centrum pracovníkov rezortu školstva i laickej verejnosti a tak posilniť aj jej kultúrnu identitu. Nepôjde to naraz, ale chceme to dokázať.

Nový názov knižnice:	Slovenská pedagogická knižnica
Adresa:	Hálova ul. č. 16, 851 01 Bratislava
Tel.: riaditeľ/sekretariát	02/624 109 92
služby	02/624 109 95
Oddelenie knižničných fondov a služieb	02/624 109 91
Bibliograficko-informačné oddelenie	02/624 109 93
Fax:	02/624 109 92
e-mail: sekretariát	postmast@spk.sanet.sk
služby	sluzby@spk.sanet.sk
Oddelenie knižničných fondov a služieb	akvi@spk.sanet.sk
Bibliograficko-informačné oddelenie	biblio@spk.sanet.sk

**a na záver
jedno životné jubile-**

PhDr. Ľubica Segešová

ŽIVOTNÉ JUBILEUM VIERY ACHBERGEROVEJ

25. 8. 2001 oslávila významné životné jubileum PhDr. Viera Achbergerová. Nepretržite už 43 rokov pracuje v dnešnom Centre vedecko-technických informácií SR. Postupne prešla prácou v jeho najvýznamnejších odboroch a oddeleniach a vo všetkých pôsobila vo vedúcich funkciách. V 90-tych rokoch sa významne podieľala na elektronizácii knižnice. Do praxe zaviedla elektronický výpočítací systém s čiarovým kódom, služby JASON a MEDEA, testovala a odporúčala využívanie progresívnych báz dát. Najhlbšiu brázdou po sebe zanecháva v Odbore styku s používateľmi ako špecialistka na oblasť využívania a uchovávanía knižničných fondov. Nezanedbateľná je jej publikačná činnosť v odborných knihovníckych periodikách, práca v odborných komisiách a skupinách, najmä pri príprave knihovníckych vyhlások. Dlhé roky sa venuje informatickej príprave študentov STU, posudzovaniu študentských odborných prác poslucháčov ŠKIŠA KKIV FIF UK, ale aj príprave knihovníkov bez knihovníckeho vzdelania. Exkurziami približuje profil CVTI SR a odbornou prácou získava dobrých spolupracovníkov a kolegov.

Jubilantka je členkou Spolku slovenských knihovníkov od roku 1970. Pracovala najmä v jeho knihovníckej sekcii.

S úprimným poďakovaním za dlhoročnú prácu pre slovenské knihovníctvo prajeme našej kolegyni veľa zdravia a ľudského šťastia a od roku 2002 dlhé vychutnávanie zaslúženého dôchodku.

Pod lupou

PhDr. Darina Horáková

CENA INFÓRA 2001 PRE KNIŽNICU

Uplynuli už takmer dva roky, čo Slovenská národná knižnica v Martine začala ihneď po svojom osamostatnení vydávať prestížny odborný časopis v tlačenej i elektronickej forme pod názvom KNIŽNICA. Podnázov avizuje vlastne už samotné predstavy tvorcov o zameraní a naplní, že pôjde o revue pre knihovníctvo, bibliografiu, knižnú kultúru, informačné systémy a technológie, biografistiku, archív a múzeum kníhy a literárnych pamiatok.

Ako sa za pomerne krátky čas podarilo realizačnému tímu obsiahnuť rozsahom i obsahom taký široký záber problematiky? Na základe záujmu o časopis i z iných vedných a spoločenských kruhov, odozvy vlastnej odbornej, dokonca i čisto laickej verejnosti môžeme s potešením skonštatovať, že vynikajúco.

Časopis vošiel do povedomia čitateľov hlavne preto, že dokázal pohotovo a bezprostredne reagovať na knižničné dianie u nás i vo svete, spojil na svojich stránkach klasickú knižničnú problematiku s problematikou elektronizácie a internetizácie, zapojil problematiku knihovníctva a informatiky do vleku s dlhšími prúbuznými odborními a v neposlednom rade napomohol i preklenutiu istej profesionálnej izolácie medzi problematikou verejného a štátno-vedeckého a akademického knihovníctva a to v hľadaní spoločných východísk pre fungovanie knižnično-informačnej politiky u nás. Časopis vychádza raz mesačne, má svoje stále rubriky, ktoré sa viac menej nemenia, azda občas len prispôsobujú tematickému zameraniu obsahu jednotlivých čísiel.

Rubriky – legislatíva – dokumenty – štandardizácia – elektronizácia – z knižníc – poskytujú dostatočný priestor na analýzu problémov legislatívy, neopomína sa ani štandardizácia, ktorá sa dotýka spracovania dokumentov, vlastne všetkých jeho fáz, vedbez nej nemožno budovať domáce ani zahraničné databázy. Ak sa má systémovo riešiť štandardizácia a dobre fungovať služby knižnice poskytované čitateľom, musí sa uplatňovať a využívať elektronizácia, ktorá si vyžaduje hlavne dostatok financií a podobne, jeden problém vyvoláva druhý a práve spomínaný mesačník Knižnica sa pokúša, zatiaľ úspešne, riešiť túto problematiku komplexne, analyticky i synteticky. Keď prelistujeme jednotlivé čísla oboch ročníkov, pozitívne môžeme oceniť obsahovú kompatibilitu, ktorú zabezpečuje ich

tematické zameranie. Raz je ústrednou témou čísla ochrana dokumentov, inokedy problematika zo života a činnosti knižníc, či pozornosť je zameraná na významné jubileá inštitúcií ako boli 60. výročie vzniku SNK, 50. výročie vysokoškolského štúdia knižničnej a informačnej vedy na Slovensku, alebo archívnemu dopĺňovaniu fondov. Každé číslo vždy vhodne dopĺňajú rubriky kaleidoskop, osobnosti, recenzie, biografistiky a chýbala by nám už i príloha prírastkov Národnej agentúry ISBN v SR.

Pracovníci knižníc sú orientovaní tvorivo. O tom, že im chýba trhová orientácia, svedčí i na dnešnú dobu skutočne dobrá a ľudová cena časopisu, 30.– SK za 1 číslo.

Nemožno obísť ani obálku a grafickú úpravu časopisu. Nápad ilustrovať obálky časopisu ukázkami z grafických výdob stredovekých kníh, tlačí a renesančných knižných väzieb bol viac ako vynikajúci. Časopis tak pôsobí veľmi exkluzívne, zároveň však i odborne a seriózne, prispieva k tomu i zvolený formát veľkosti a kvalita papiera. Pozitívne vyšiel i zámer redakčnej rady ilustrovať časopis karikatúrami a ilustráciami nielen výtvarníkov, ale i samotných laikov knihovníkov doplnenými o vtipné texty, či obohatiť ho výberom múdrych myšlienok.

Ide o časopis, ktorý svojou formou i obsahom splňa i tie najprísnejšie kritériá, na ktorý môže byť naša odborná verejnosť právom hrdá, pretože dôstojne konkuruje i zahraničným, podobne zameraným periodikám.

Pravdivosť našich slov, že ide o časopis, ktorý je značným prínosom do teórie i praxe nášho knižnično-informačného života, potvrdzuje i cena **Infóra 2001**, ktorú mesačník **Knižnica** z 22 nominovaných účastníkov na ocenenie na 7. ročníku Konferencie o profesionálnych informačných zdrojoch v júni 2001 v Prahe na základe hlasovania ako jediný slovenský projekt a počin v oblasti informačných inštitúcií a zdrojov získal.

Tvorcom oceneného mesačníka srdečne gratulujeme a prajeme veľa dobrých námetov, kvalitných prispievateľov, zaplnené rubriky a priaznivú finančnú a spoločenskú klímu.

Seniori spomínajú

Eugen Mešša

ČITATEĽSKÝ TÁBOR KRAJANOV ZO SLOVENSÝCH GYMNÁZIÍ V ZAHRAŇIČÍ

História čitateľských táborov siaha do šesťdesiatych rokov uplynulého storočia. Išlo o letné prázdninové sústreďenie detí a mládeže z menej stimulatívneho prostredia, podnecujúce účastníkov ku tvorivej aktivite. Ich myšlienku v tých časoch podnietili sociológovia a literáti v Maďarsku a názov „čitateľský“ mal zdôrazniť funkciu čítania pri formovaní osobnosti. Tematické zameranie jednotlivých čitateľských táborov a práca v malých skupinách mali rozvíjať schopnosť vyhľadávať odpovede na nezodpovedané otázky pri zdroji informácií a vzdelanosti – v knihách a v knižniciach. Bola to vlastne príprava používateľov informácií. K realizácii prvých čitateľských táborov dochádza v sedemdesiatych rokoch vďaka podpore a knižničnému zázemiu priamo v Národnej knižnici Maďarska a jej knižnično-metodickým ústredím realizujúcim aj výskumy čítania.

Prvé informácie o čitateľských táboroch v Maďarsku sme u nás prijali skepticky. Po bližšom zoznámení sa s výsledkami tejto vtedy netradičnej formy práce s čitateľmi sme v nej však objavili cestu, ako získať nových čitateľov z radov učňovskej mládeže. Ako učitelia, poslucháči štúdia knihovníctva a knihovníci sme využili možnosť zúčastniť sa na čitateľských táboroch v Maďarsku. Pred prvým čitateľským táborom, organizovaným na Slovensku, sme pripravili besedu s maďarskými sociológmi literatúry a čítania (Csaba Varga, István Kamarás), ktorí boli autormi myšlienky i viacerých publikácií o čitateľských táboroch.

Na Slovensku našla myšlienka čitateľských táborov ohlas na Katedre knihovedy a vedeckých informácií FF UK, ale aj medzi knižničnými pracovníkmi v Košiciach (Š. Koliwoško), Nových Zámkoch (M. Weissová), Rimavskej Soboty (M. Comajová). Najväčšiu popularitu však mali čitateľské tábory pripravené našou Katedrou knihovedy a vedeckých informácií FF UK pre učňovskú mládež. V ro-

koch 1979 – 1989 sa ich podarilo uskutočniť sedem.

Slovenská národná knižnica Matice slovenskej (SNK MS) bola ako vedec-ko-metodické centrum knižníc prirodzeným partnerom Katedry knihovedy a vedeckých informácií UK. Čitateľský tábor v Klenovci v roku 1988 bol venovaný 125. výročiu Matice slovenskej a dlhší ročník 1989 v Revúcej, sídle prvého slovenského gymnázia, sa už uskutočnil za spoluúčasti Slovenskej národnej knižnice MS. Dobré vzťahy medzi týmito inštitúciami a vedomie historickej funkcie prvých slovenských gymnázií nás podnietilo k tomu, že sme sa obrátili na Slovenskú národnú knižnicu MS s návrhom pripraviť čitateľský tábor pre krajaniskú mládež. Táto myšlienka našla v počiatkoch u Matice slovenskej podporu aj finančné krytie.

Čitateľského tábora krajanov zo slovenských gymnázií v zahraničí sa doteraz zúčastnilo 326 hostí – žiakov a ich sprievodcov z Maďarska, Poľska, Ukrajiny, ČR, Rumunska, Juhoslávie a Chorvátska, v ostatných dvoch rokoch aj z USA a Kanady. Čitateľský tábor krajanov začala organizovať iniciatívna skupina pracovníkov FF UK v roku 1990 ako literárno-vlastivedné podujatie pre mladých zahraničných krajanov vo veku 14 – 16 rokov. Za ten čas už toto svojho druhu jedinečné podujatie získalo svoju tradíciu a dobrú odozvu medzi Slovámi žijúcimi v zahraničí, aj v krajanскеj tlači a iných médiách.

Po skúsenostiach z organizovania čitateľských táborov učňovskej mládeže z rokov 1979 – 1989 sme sa v nových podmienkach rozhodli uskutočniť čitateľský tábor z najbližšieho zahraničia – z postsocialistických krajín, kde pôsobili slovenské gymnázia: Juhoslávia, Rumunsko, Maďarsko, Poľsko. Do nášho záujmu sme zahrnuli aj absolventov vtedy ešte jestvujúcej ZŠ v Karvinej s vyučovacím jazykom slovenským, absolventov fakultatívnej výuky slovenčiny v Zakarpatskej Ukrajine a v Chorvátsku. Profesor Kukučka z rumunského Nadlaku pre nás objevil slovenské triedy v gymnáziu M. Pupina v Kovačici. Ich kritérium pre účasť na čitateľskom tábore je jasné: traja najlepší žiaci prvého ročníka. Nadlčanom sa v ostatných rokoch sťažil výber účastníkov tábora. Po utvorení dlhšieho gymnázia na Bihore v Bodonoši prebieha v Rumunsku celoštátna súťažná olympiáda v slovenčine, ktorej víťazi získajú mimoriadne atraktívne pobyty v zahraničí. A tak do čitateľského tábora na Slovensko už neprichádzajú z Rumunska tí úplne najlepší.

Osobitným problémom je výber účastníkov z Maďarska, kde sú dve slovenské gymnázia (Békešská Čaba a Budapešť). Odtiaľ prichádzajú účastníci, ktorí nie vždy ovládajú aspoň základy slovenčiny a sú odkázaní na tlmočenie. Žiaľ, len raz ich sprevádzala kmeňová profesorka vysielajúcej školy, čo výrazne obmedzuje možnosti spolupráce slovenských škôl v zahraničí medzi sebou. V rokoch 1997 a 1998 organizovala účasť z Maďarska Celoštátna slovenská samospráva. Bolo to dosiaľ najoptimálnejšie riešenie. Zabezpečila aj vedúcu Mgr. Andreu Ma-

taisovú, absolventku žurnalistiky na FF UK v Bratislave. Opätovne sa však zintenzívuje kontakt s Békešskou Čabou (2000, 2001), od ktorého si veľa sľubujeme.

Z Chorvátska sa po prvýkrát podarilo privítať účastníkov tábora až v roku 1995, potom ešte v rokoch 1997 a 1998. V roku 1998 pricestovali z Chorvátska dve skupiny, pričom Iločania sa jazykovo nelíšili od účastníkov z Vojvodiny. Mrzí nás, že v roku 2000 Slováci z Chorvátska boli pozvaní oneskorene – nemali by chýbať tam, kde pozývame Slovákov z Juhoslávie. V roku 2001 prišli absolventi ZŠ z Jelisavca s ich učiteľom prof. Jozefom Kvasnovským, predsedom Zväzu Slovákov v Chorvátsku a šéfredaktorom ich mesačníka „Prameň“.

Ešte v roku 1990 sme sa pri organizácii čitateľského tábora snažili predísť širokému vekovému rozptylu účastníkov. Prvé podujatie sme nazvali „čitateľský tábor pätnásťročných krajanov“, čím sme chceli zdôrazniť, že nám ide o absolventov prvých ročníkov slovenských gymnázií v zahraničí. Až po príchode prvých účastníkov z Báčského Petrovca sme si uvedomili, že v Juhoslávii sa školský vek začína od siedmych rokov a tak sú absolventi prvých ročníkov šestnásťroční. Zahnutím absolventov fakultatívnej výuky slovenčiny na základných školách v Zakarpatskej Ukrajine a v Chorvátsku sme chceli umožniť účasť z viacerých krajín. Nedodržanie vekových kritérií orientovaných na začínajúcich stredoškôľakov a absolventov základných škôl sťažuje nielen vzťahy medzi účastníkmi, ale aj výchovné pôsobenie. V roku 2000 bol najmladší účastník – náhradník 13,5 ročný a nemalo účastníkov malo vyše 18 rokov. Starší boli napr. víťazi súťaže Prečo mám rád slovenčinu? Prečo mám rád Slovensko?

Na medzinárodných a celosvetových zhromaždeniach predstaviteľov zahraničných Slovákov rečníci vrátane reprezentácie Matice Slovenskej svorne pripomínajú potrebu dorastu. Pokiaľ vieme, v orientácii na dospievajúcu mládež okrem folklóru a športu sme ako čitateľský tábor jediným pravidelným a pritom kontinuálnym podujatím pre túto vekovú skupinu krajanскеj mládeže z okolitých postsocialistických krajín.

Pri stretnutiach s účastníkmi minulých ročníkov – spravdila v Dome zahraničných Slovákov – nám pochválili trasy, zahŕňajúce aj niektoré mimobratislavské sídla vysokých škôl (Martin, Nitra, Banská Bystrica, Trnava, Žilina). Ohlasy medzi mladými krajanmi hovorili, že ich to osmelilo k záujmu o štúdium aj mimo hlavného mesta. Aj všetci dekáni Filozofickej fakulty UK chápali čitateľský tábor ako podujatie pre potenciálnych poslucháčov fakulty. V rámci našich kontaktov s krajanmi sme neraz sprostredkovali konzultácie i literatúru pri voľbe študijnej orientácie.

Popri prirodzenej asimilácii Slovákov v zahraničí je potrebné udržiavať a pestovať vzťahy medzi krajanmi z postsocialistických krajín navzájom – a to nielen k ich materskej krajine. Do úvahy treba brať aj odlišné kultúrne a spoloč-

ské prostredie, v ktorom žije spravidla už niekoľko generácií krajanov a ktoré sa odráža aj v odlišnom systéme školstva, rozdielnych možnostiach rozvoja národnostného života, aj v odlišnej interpretácii dejín v jednotlivých krajinách. Medzi deklarovanými a skutočnými podmienkami pre rozvoj života menšín byva v mnohých ohľadoch až priepastný rozdiel.

Pri rozhodovaní o vekovej skupine účastníkov tábora sme sa vedome rozhodli pre 15 – 16 ročných, ktorí sú sice z pedagogicko-psychologického hľadiska nároční, ale formovateľní. V tomto veku utvárané vzťahy a priateľstvá sú nádejné aj pre ďalšie dobré vzťahy medzi krajanmi navzájom. Školy vyberajú reprezentatívnych jedincov a takí majú predpoklady pre uplatnenie pri organizovaní krajanového života vo svojich štátoch. Pri vzájomnom poznaní sa dá očakávať aj ich vzájomná dôvera a spolupráca.

Od roku 1997 sa stal Dom zahraničných Slovákov spoluorganizátorom Čitateľského tábora krajanov zo slovenských gymnázií v zahraničí. Účasť na podujatí sa stala odmenou zahraničným víťazom súťaže Prečo mám rád slovenčinu? Prečo mám rád Slovensko? Súčasne sa rozšíril vekový priemer účastníkov. Naše podujatie bolo zahrnuté do rozpočtu Ministerstva kultúry SR, ktoré je aj spoluorganizátorom spomínanej súťaže umožňujúcej účasť žiakov zo slovenských škôl v zahraničí.

Novou vedúcou čitateľského tábora je RNDr. Oľga Fejdiová, CSc. – geologička, čerstvá dôchodkyňa, donedávna predsedníčka Spolku Slovákov z Južoslávie. Pochádza z Dolnej zeme – Vojvodiny – Báčského Petrovca. V programe rozšírila poznávanie prírodných krás – chránené územia a jaskyne. Vedúci ročníkov 1990 – 1999 a zakladateľ podujatia pôsobil nadeľ ako konzultant. Ostáva veriť, že ohlasované zmeny v starostlivosti o krajanov v zahraničí vrátane zrušenia Domu zahraničných Slovákov zahrnú aj kontinuitu Čitateľského tábora krajanov zo slovenských gymnázií v zahraničí.

Optimálny program Čitateľského tábora krajanov zo slovenských gymnázií v zahraničí, ktorého 13. ročník v roku 2002 je projektovaný na Gemeri so sídlom v Kokave nad Rimavicou (Šport-Háj) a účasťou na 37. ročníku Folklorných slávností pod Poľanou DEIVA (12. – 14. júla 2002 – Krajanský program 14. 7. 2002 dopoludnia). Časť účastníkov by sa dopravila s prichádzajúcimi súbormi.

Náš príspevok sme v pôvodnom znení pripravili pre seminár Katedry kulturológie Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre „Slovenčina a slovenská kultúra v živote zahraničných Slovákov“ v máji 2001. Pôvodne išlo o doplnenie zástoja knižníc pri realizácii myšlienky čitateľských táborov na Slovensku, čo sa nám však nepodarilo zodpovedne dokončiť na publikovanie a tak ostalo len pri aktualizácii príspevku. V Nitre sme však na medzinárodnom fóre zdôraznili, že bez knižníc a knihovníkov by sme nič nedokázali.

Literatúra:

1. KRŠŠÁKOVÁ, E.
O detských čitateľských táboroch. In: Bomboid. – Roč. 14, č. 9 (1979), s. 59 – 62. – Beseda na Zväze slovenských spisovateľov 21. 5. 1979 s iniciátormi čitateľských táborov v Maďarsku Csabom Vargom a Istvánom Kamarásom.
2. KAMARÁS, István
Čitateľský tábor v Maďarsku. In: Čitateľ. – Roč. 28, č. 3 (1979), s. 90 – 91
3. BANKOV, Pavel
Čitateľské tábory. In: Čitateľ. – Roč. 38, č. 10 (1989), s. 354 – 355
4. SAKÁLOVÁ, Elena
Čitateľské tábory: Zborník zo seminára konaného v dňoch 3. – 5. 11. 1998 v Piešťanoch. – 1. vyd. – Bratislava: Republic [vydav.], 1998. – 59 s.
5. KLZMA, Peter
Stále doma 1990 – 1999: Zborník venovaný čitateľským táborom krajanovej mládeže. – 1. vyd. – Bratislava: Knižnica Ružinov [vydav.], 1999. – 51 s. – Výberová bibliografia uvádza 159 záznamov
6. PAPUČEK, Gregor
Jubilejný ročník Čitateľského tábora krajanov zo slovenských gymnázií. In: ľudové noviny. – 19. 8. 1999, s. 6. – Periodikum vychádza v Budapešti
7. FEJDOVÁ, O. – MEŠSA, E. – DRÁB, I.
Za slovenčinou na križovatku Európy: 11. ročník čitateľského tábora mladých krajanov. In: Slovenské zahraničie. – Roč. 5, č. 7 – 8 (2000), s. 44 – 45
8. FEJDOVÁ, O. – HRBKOVÁ, M. K. – MEŠSA, E.
Dvanásť ročník Čitateľského tábora krajanov zo slovenských gymnázií v zahraničí. In: Slovenské zahraničie. – Roč. 6, č. 9 – 10 (2001). – Pracovný názov zadaného rukopisu, v tlači
9. GAŠPAROVSKÁ, Marina
Cez slovenčinu k priateľstvám: Čitateľský tábor 2001. In: Vzlet. – Roč. 32, č. 7 (2001), s. 8. – Periodikum vychádza v Novom Sade
10. KVASNOVSKI, Josip
Čitateľský tábor krajanov zo slovenských gymnázií v zahraničí. In: Prameň. – Roč. 10, č. 7 (2001), s. 4. – Periodikum vychádza v Našiči
11. J. M. I.
Slovákia fantastika! In: Aurora terra. – Roč. 2, č. 2 (2000), s. 20 – 21. – Periodikum vychádza v Starej Pazove
12. KIZEKOVÁ, Eva
Slovenčina má budúcnosť. In: Slovenka. – Roč. 54, č. 35 (2001), s. 65

Postrehy, za mysle-

Najprv jedného dvojročného

Mgr. Iveta Šimkovičová

BYŤ KNIHOVNÍKOM JE DIAGNÓZA

Katedra knižničnej a informačnej vedy (KKIV) na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského oslávila svoje 50. výročie. Ja som tiež absolventkou tejto katedry a preto by som sa chcela poďakovať všetkým profesorom a profesorkám, ktoré učili a učia na tejto katedre. Určite to nemali ľahké. Čaká ich ešte veľa nástrah, ktoré budú musieť prekonať, aby udržali dobré meno tejto katedry.

Pani PhDr. Darina Horáková ma poprosila, aby som si zaspomínala na študentský život a konfrontovala teoretické poznatky s praxou. Skôr ako tak urobím, chcela by som napísať „vznanie“, prečo som sa upísala „knižnickej kariére“, najmä v súčasnej pretechnizovanej a „hektickej“ dobe, v ktorej sú knižnice na poslednom mieste.

Hneďako som sa naučila chodiť po „štyroch“ - bola som jednoducho leziúň, stala sa mi zvláštna príhoda. Ja si ju veľmi nepamätám, ale poznám ju z rozprávania mojej mamy. Máme rodinnú knižnicu a na najspodnejšej poličke boli nauladané knihy. Ja som sa asi nudila, využila nepozornosť a „odplazila sa“ do obývačky. Mój pohľad upútal obrázkové knihy. Čo také malé dieťa urobí? Predsa, vytiahne jednu z nich! A pohroma bola na svete. Knihu som úspešne vytiahla, ale spolu s ňou vypadli priamo na moju hlavu aj ďalšie knihy. Už vtedy bolo jasné, že budem knihovníkom! Musíte uznať, že môj prvý kontakt s knihou bol naozaj „tvrdý“.

Neskôr som obľubovala najmä skladacie leporelá. Z nich som si spolu s bratom stavala lode, v ktorých sme plávali po šírích moriach. Keďže som bola mladšia, vždy som musela robiť plavčíka.

A potom som sa naučila čítať. A svet kníh mi bol otvorený. Už ako malý prváčik som chodila do knižnice. Bola som hrdá na to, že mám čitateľský preukaz. A tak som spoznala aj svet knižnice.

Moje rozhodnutie v 8. ročníku na ZŠ bolo jednoduché: „Pôjdem študovať na Strednú knižničnú školu“. A tak sa aj stalo. Úspešne som ju ukončila, už pod novým názvom Škola knižničných a informačných štúdií (ŠKIS). Študentský život je krásny a pracovať je ťažké, najmä, keď má človek osemnásť rokov. Čítala som, že mi niečo v mojom vzdelaní chýba, a tak som si podala prihlášku na už spomínanú katedru. Našťastie ma prijali. A to myslím vážne a nie ironicky. „Mojej“ katedre ďakujem za veľa. Naučila ma rozmyšľať a tvorivo pracovať. Otvorila mi nové dimenzie a ukázala mi, ako by to mohlo fungovať, keby boli vytvorené vhodné podmienky pre realizáciu toho, čo nás naučili. Ale žiaľ, prax je iná a to vieme všetci.

Nečudujem sa, že väčšina mladých a „čerstvých“ absolventov KKIV nepracuje v knižniciach. Pracovať dnes v mladom veku v knižnici je takmer samovražedný pokus. Chce to trpezlivosť, silné nervy a zabudnúť na to „ako by to malo byť a fungovať“. Viem to z vlastnej skúsenosti, lebo pracujem vo verejnej knižnici (Knižnica Ružinov v Bratislave). Ako sa hovorí, človek musí začať od „píky“. Musí spoznať klasickú prácu v knižnici. Vedteória je pekná vec, ale prax je iná. Mala som na starosti malú pobočku (cca 600 čitateľov) Knižnice Ružinov. Musela som sa naučiť všetko, ešte aj opravovať a prebalovať knihy, štatistiky. A najmä komunikovať s čitateľmi a používateľmi knižnice. A poviem vám, to vás žiadna škola nenaučí. Ľudia sú stále agresívnejší a žiaľ ventilujú si svoju agresivitu aj v kultúrnych inštitúciách, ku ktorým knižnice tiež patria.

Neraz som si povedala: „Nestojí mi to za to. Rozčuľovať sa na „neporiadnych“ čitateľov, počúvať ich nadávanie a osočovanie“. Ale položila som si jednu otázku: „Na čo som deväť rokov študovala knižníctvo?“ Aby som išla pracovať do banky? Alebo robíť asistentku šéfovi? To teda nie!

Snažím sa v tomto duchu zotrávať ďalej. Uvidím, dokedy mi môj entuziazmus vydrží. Teraz mám už v Knižnici Ružinov iné postavenie. Nemám na „starosti“ malú pobočku, ale už o niečo väčšiu. A stále sa mám čo učiť. Som „nútená“ aj tvorivo pracovať, čo ma veľmi baví.

Byť knižníkom je poslaním. A nie je to iba fráza. Najmä vo verejnej knižnici hrá dôležitú úlohu osobnosť knižníka. To, ako viete zapôsobiť na čitateľa, je rozhodujúce. A k tomu mi veľmi pomohli prednášky a semináre PhDr. Eleny Sakálovej, a nielen jej. A preto sa vám chcem ešte raz všetkým poďakovať za to, že sa snažíte zlepšovať štúdium na KKIV.

A všetkým „zúfalým“ knižníkom verejných knižníc by som chcela odkázať: „Nebojte sa, raz si naša spoločnosť uvedomí hodnotu a význam knižníc. Musíme ešte vydržať a navzájom sa podporovať!“

a teraz jedného dvadsaťtriročného absol-

Mgr. Peter Kuzma

NAŠEJ KATEDRE...

K niekomu, kto sa dožije päťdesiat rokov sa patrí správať slušne a zdvorilo. O to viac, ak je to subjekt, ktorý už niečo dokázal, má niečo za sebou, mnohým pomohol postaviť sa na nohy, otvoril im oči, vychoval ich a mnohým dal príležitosť vychovávať a otvárať oči iným. Mám na mysli našu Katedru a žiadnu inú, na ktorej sme mali viacerí tú česť a možnosť stráviť prekrásne študentské roky a niektorí z nás ešte aj nejaký ten rôčik navyše.

Spomíname si teda na teba, Katedra milá naša a do ďalšej päťdesiatky ti prajeme tisíce úspešných absolventov, ktorí hrdoponesú naše slovensky skromné, ale statočné knihovnícke žezlo do všetkých kútov sveta a trebárs až na jeho koniec. Zdá sa vám to trochu prehnané? Prečo. Vieru v seba musíme mať v našom vnútri, musíme si ju pestovať a upevňovať. Nemožno ju naliať lievikom do hláv. Učiteľskému zboru pohodu, pevné zdravie a mier pod olivami pri presadzovaní rôznych koncepcií, názorov, stanovísk a všetkého, čo s tým súvisí. Tiež odvahu a trepezlivosť pri upevňovaní pozície a postavenia katedry vo vzťahu k iným katedrám a odborom fakulty. Vefa sa už urobilo, ale určite ešte aj urobí. Knihovnícka verejnosť mimo katedry vie, o čo ide. Prax a život vonku je tiež zaujímavou a osožnou „katedrou“. Všetkým nám záleží na tom, aby sme boli „in“.

Vinšujem ihneďtako na úvod, pretože si myslím, že je k čomu. Dokonca si to nielen myslím (zo slušností), ale som o tom presvedčený.

Ako sa mení človek v premenách času, mení sa aj Katedra. Po tých, ktorí ju zakladali prišli ďalší, po nich opäť ďalší, na prácu terajšieho osadenstva nadviažu zasa ďalší... Nezáleží na tom, či lepší, horší. Jednoducho iní. A v tom je čaro a kúzlo tých správnych katedriér. Beda katedre, ktorá je stále rovnaká, na veky vekov, raz a navždy – nepodliehajúca zubu času, zabalzamovaná.

Isteže, sú postavy a postavičky, ktoré vtlačajú každej katedre tú neopakovateľnú pečatľ a punc. Svojím šarmom, mamufou publikačnou činnosťou či inými aktivitami dotvárajú jej kolorit, predstavujú jej imidž a už za života sa stávajú jej symbolom. Postavy prichádzajú, odchádzajú. Bez výnimky. Tak ako všetko. Po každej z nich však niečo zostáva. Naveky. Na tom sa nedá nič zmeniť. Nemožno to vygumovať, negovať a ani zatajiť.

Päťdesiatka nabáda na bilancovanie. Boli časy, boli... Keď človek – absolvent bol na všeličo nahnevaný (možno aj teraz podaktorí), katedra sa mu javila raz tak, raz inak. Mohli by sme hodnotiť, kritizovať, posudzovať, odsudzovať, vyzdvižovať, oceňovať, porovnávať a neviem čo ešte. Mohli by sme upozorniť na to, že katedra v podmienkach filozofickej fakulty by mohla a mala viac pozornosti venovať filozofii, psychológii, sociológii, etike a estetike informačného sveta a procesom, ktoré v ňom prebiehajú. Mohli by sme vyjadriť ľútosť nad tým, že tohtoročné výročie prebehlo tak nejakou potichúčky, skromne a neschmelo. Chcelo by to smelo povedať na ptné ústa, tak tu nás máme, my naozaj existujeme, rozozvučáť všetky zvony na mohutnej knižnično-informačnej zvonici. Aby počuli všetci a všade. Aby aj Matej Hrebenda počul. Silno a nekompromisne, až by sa zem otriasala a aj tí najväčší ignoranti by boli nútení zastáť a obzrieť sa. Aspoň úkosom. Mohli by sme...

Nemá to význam. Ten spočíva v niečom inom. Pretože je veľa katedriér, ku ktorým môžeš vzhliadať s úctou a bážňou, ale len jedna jediná – či už sa ti to páči alebo nie – je tá tvoja.

Čo nám vfta v hlave (videné, počuté, prečítá-

Poznáte to. Niečo hľadáte. Niečo dôležité, zaujímavé, nové. A potrebujete to čo najrýchlejšie. Alebo vám niekto poradí. Je to na internete tam a tam. To je ono! S rozžiareným zrakom sadám za počítač. Pravačka nedočkavo ziera myš a klikám o dušu. Ešte niekoľko statočných kliknutí a ... Ono to tam nie je. Niekedy aj je, ale neaktuálne, neplatné, resp. už známe. Skúšam inú cestu. Zbytočne. Nevedomosť, zlomyseľnosť alebo žart? Internet náš radostný, každodenný. A už aj náš, slovenský. Na teba sa obraciame v ťažkých chvíľach, ty si naša zábezpeka, o-áza odpočinku a bezpečný prístav. K tebe sa utiekame v núdzi. Nebyť teba, nemali by sme si ani kde kliknúť. Takto môžeme, a má to aj svoju výhodu. Nikto nám nekontroluje počet kliknutí, a tak slobodne a usilovne klikáme, klikáme... Čas uteká a s ním aj peniažky z našej kasičky. Pes je zakopaný v tom, čo vlastne „vyklikáme“. A preto mnohým, ktorí prevádzkujú a majú webovú stránku, či poskytujú prostredníctvom internetu akékoľvek informácie treba odporučiť viac zodpovednosti a serióznosti. Priatelia internetisti, všetci sme na spoločnej lodi. Všetkým nám záleží na dobrom mene internetu. Neklamme sa navzájom!

Nové vlny v knižničných službách. Taký mal názov pracovný seminár, ktorý usporiadali Univerzitná knižnica V Bratislave a naša krajská pobočka SSK. Mnohí z prítomných si túžobne povzdychli: kiežby tie vlny zaplavili aj nás. Išlo o informácie zo zahraničných ciest v knižniciach USA a v škandinávskych krajinách. Škoda reči. Ktorí ste už mali tú češť, viete o čo ide, ktorí nie – boli by ste milo prekvapení. Záver je jednoznačný. Z vody variť nemožno. Vodou len rozriedžite a prílišným previeraním vzniká para, ktorá sa po čase rozplynie. Moderné interiéry, vyspelá komunikačná a iná technika, super študovne a čítárne, bohaté fondy – to všetko si žiada svoje. Videá, ktoré sme mali možnosť vidieť by som premietal kompetentným (všetkým, ktorí majú nejaký vplyv na pridelenie finančných prostriedkov pre slovenské knižnice) 24 hodín denne.

Hlavným prínosom nového Zákona č. 313/2001 Z. z. o verejnej službe, ktorý začne platiť od 1. apríla 2002 je to, že povyšuje (konečne) pracovníkov rozpočtových a príspevkových organizácií a teda aj knihovníkov do vyššieho spoločenského stavu (verejná služba). Je predpoklad, že bol osadený základný kameň k tomu, aby knihovnícky stav bol zrovnoprávnený s ostatnými rezortami a profesiami, a aby bol chápaný a hodnotený adekvátne k jeho významu a poslaniu. Cesta k tomu však určite nebude ľahká a jednoduchá. Ako možno počuť v kuloároch, problematickým bude aplikácia zákona v praxi, najmä čo sa týka tarifného zaradenia a miezd. S rovnakými prostriedkami (ak sa ostane pri nich) ťažko možno zavádzať novoty tak, aby to ľudia pocítili.

Rečnícka otázka. Ako môžu účinne a efektívne lobať v prospech spoločnej veci vedúci a iní predstavitelia jednotlivých knižničných inštitúcií, keď sú z času na čas vlastne troj až štvorjední? Zastupujú a reprezentujú svoju inštitúciu, v ktorej pracujú, a ktorá ich platí (a ktorá má svoje špecifické problémy a úlohy), potom sú členmi SAK, ďalej členmi SSK a nakoniec prezentujú aj svoj vlastný občiansky postoj, názor, stanovisko, čo v konečnom dôsledku nie je zanedbateľné. Mnohí z nich sú v rôznych orgánoch, komisiách, výboroch, radách atď. Ako to všetko skĺbiť a netriešťať sily? V USA je ALA pre vyše dvestomiliónovú veľmoc, v Českej republike SKIP pre desať miliónov a u nás SSK a SAK pre päť miliónov. Alebo žeby sme boli zaslúženou krajinou knihovníkov a informatikov?

Prečítali sme si so záujmom Bulletin SKIP (Svaz knihovníků a informačních pracovníků) č. 3/2001, ktorý nám už pravidelne posiela jeho šéfredaktor PhDr. Ladislav Kurka z Prahy. My zasa posielame do Prahy náš Občasník. Okrem iného nás zaujala skutočnosť, že predseda SKIP dr. Vít Richter v rámci činnosti komisií, sekcií a klubov hodnotí pozitívne najmä Sekciu verejných knižníc a Klub detských knižníc(), pričom konštatuje, že iným oblastiam sa až tak nedarí. Prílohu čísla tvorí Programové vyhlásenie prijaté na 4. valnom zhromaždení SKIP 22. 6. 2001 v Brne a upravené Stanovy Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR. Všetko je to zaujímavé čítanie, už aj z dôvodu možného porovnávania so slovenskou situáciou, ktoré sa automaticky ponúka.

